

Geachte heer Balkenende: Ammehoela

door Jaffe Vink

Amsterdam, 11 april 2008

Het was jammer dat u, vanwege besognes met de NAVO-top in Boekarest, afgelopen vrijdag niet aanwezig kon zijn bij het kort geding in Amsterdam. Uw afwezigheid in de rechtszaal was op de een of andere manier zeer voelbaar. Ik moet bekennen dat u me verraste met uw kort geding. Ik had het niet verwacht. Eén keer heb ik in de rechtszaal gestaan, vanwege een akkefietje met een aannemer over twee schuifdeuren, een zaak die zich twee jaar lang voortsleepte. Maar dit was andere koek. Niks geen voortslepen. Hier heerste een voortvarendheid die ik niet elke dag bij uw kabinet zie. En ze moeten me ook niet meer aankomen met verhalen dat ambtenaren luieren van negen tot vijf, want uw Rijksvoorlichtingsdienst belde nog tot woensdagavond laat, en ook donderdagochtend om zeven uur rinkelde al de telefoon. Ze dreigden met ‘juridische maatregelen’. Ik vond dat niet prettig. Ik dacht dat we ons bevonden in de arena van het publieke debat, waar de strijd wordt gevoerd met retorische middelen, maar u dacht aan een voortzetting van politiek met andere middelen. ‘Juridische maatregelen.’ Het is misschien niet chic om te zeggen, maar ik dacht: *ammehoela*.

Ik hoop dat u me deze uitdrukking niet kwalijk neemt. Ik gebruik haar eigenlijk nooit en ze heeft naar mijn gevoel een beetje een boertige bijklank. Omdat ik weet dat wij een belangstelling voor oud-Hollandse spreekwoorden en gezegden delen, heb ik de oude *Stoett* er nog weer bijgehaald, maar deze biedt geen verheldering. Ook Van Dale laat het afweten. Die meldt nog wel een andere betekenis van *hoela* – ‘dans van de Hawaïaanse vrouwen’ – en gaat dan verder met de *hoelahoep*. Uiteindelijk kwam ik terecht op www.woordenboek.heelom.com en die heeft een verrassing in petto: *ammehoela* – ‘nooit van mijn leven! (genoemd naar de Afghaanse koning Amanoellah, die regeerde van 1919-1929)’. Het is bijna te mooi om waar te zijn. In de oorlog die u mij verklaarde, had ik een Afghaanse koning aan mijn zijde. ‘Nooit van mijn leven!’

Donderdagmiddag hoorde ik via de radio dat u een kort geding tegen me zou aanspannen. De rest van de dag hoorde ik niets van u. Vrijdagmorgen om 10.25 uur ontving ik per e-mail bericht van de landsadvocaat dat het kort geding ‘hedenmiddag te 14.00 uur voor de President van de Rechtbank Amsterdam’ diende. Veel korter kan kort niet zijn.

Ik verwachtte een rechtszaak waarin uw advocaat en mijn advocaat, die ik in de gauwigheid had opgetrommeld, een strijd aangingen met veel jargon en juridische onbegrijpelijkheden, maar ik kon het pleidooi van de landsadvocaat voor driekwart uitstekend volgen. Het leek wel of we ons bevonden in de Tweede Kamer in plaats van in de rechtszaal. Misschien kom ik inderdaad veel te weinig in het gerechtshof, en als ik het verkeerd begrijp, dan moet u me dat zeggen, maar ik kreeg toch sterk de indruk: dit is geen juristerij, dit is politiek. Ik was tot mijn stomme verbazing verzeild in een politiek proces.

“Wij leven in interessante tijden,” zo begon de landsadvocaat, mr. H.J.M. Boukema. Hij sprak over de westerse cultuur, die geconfronteerd werd ‘met een deels niet geheel verenigbaar stelsel van religieuze, culturele en morele normen en waarden’. Het zou een goede quizvraag zijn voor de Postcodeloterijshow: welk stelsel wordt hier bedoeld? En dan de mogelijke antwoorden: a. boeddhisme; b. marxisme-leninisme; c. islam; d. de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen. Maar we waren al snel thuis toen de landsadvocaat begon over ‘een lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal [die] zijn uitingsvrijheid [heeft] gebruikt voor het doen van uitspraken...’ Zijn naam werd niet genoemd, alsof dat enorm hielp bij de bestrijding van zijn denkbeelden.

Vervolgens waren uitdrukkingen als ‘algemeen belang’, ‘openbare veiligheid’ en ‘landsbelang’ niet van de lucht. In dat klimaat had *Opinio* misbruik gemaakt van het grote goed van de journalistieke vrijheid. Dit misbruik moest worden gestopt, het onderwerp van deze zaak was er belangrijk genoeg voor, aldus de landsadvocaat, die zijn pleidooi eindigde met enkele zinnen die het verdienen om voluit geciteerd te worden: „Het gedrag van redactie en uitgever van *Opinio* is te vergelijken met dat van iemand die een brandende sigarettenpeuk in een winkel vol met vuurwerk werpt. De Staat vraagt u die peuk uit te trappen. Vandaag nog. Dan kan hopelijk in de publiciteit de rust weerkeren.”

Het is de moeite waard even stil te staan bij deze woorden. Wat wordt hier gezegd? Het klinkt heel alledaags, bijna huiselijk,

iemand met een peuk, en dan die vuurwerkwinkel. Maar een vuurwerkwinkel? Geachte minister-president, is onze samenleving veranderd in een vuurwerkwinkel? En sinds wanneer leven wij in die vuurwerkwinkel? En als dat zo is, had u ons dat dan niet eerder kunnen vertellen? En wat voor maatregelen heeft uw kabinet genomen? Wat heeft u gedaan om te voorkomen dat we straks op het *Journal* zitten te kijken naar de Grote Show van de Gillende Keukenmeiden?

Terzijde: vindt u ook niet dat die geheide oneliner van uw landsadvocaat – ‘De Staat vraagt u die peuk uit te trappen’ – niet iets weg heeft van het dorpstoneel in Nieuweschans?

En neemt u me niet kwalijk, maar dat beeld van een vuurwerkwinkel, dat uw landsadvocaat hier zo pontificaal gebruikt aan het einde van zijn pleidooi, doet me aan iets anders denken. Ik heb het vermoeden dat het u ook niet is ontgaan. Wat zei Laurens Jan Brinkhorst, minister in uw vorige kabinet, in december 2004 over Ayaan Hirsi Ali en haar korte film *Submission*? ‘Je weet wat er gebeurt als je in een munitiemagazijn een sigaret opsteekt.’ Deze uitspraak van Brinkhorst zorgde meteen voor trammelant. Dat bent u toch niet vergeten? Na gesprekken met u en Gerrit Zalm slikte Brinkhorst zijn woorden weer in. En u verklaarde in de Tweede Kamer dat de uitlatingen van Brinkhorst ‘niet bepaald bijdragen aan de rust die nodig is in het publieke debat’. En nu komt u zelf, via uw landsadvocaat, met die vuurwerkwinkel aan. Wat wilt u dat ik nu zeg? Moet ik tegen u zeggen wat u Wouter Bos zo triomfantelijk verweet in de laatste verkiezingscampagne: u draait? Of zal ik zeggen: het moet niet gekker worden – als u mij toestaat dat ik ook eens enkele woorden citeer van ‘een lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal’. Ik denk eerlijk gezegd dat het allemaal veel erger is. Uw landsadvocaat zei: ‘Het onderwerp van deze zaak is er belangrijk genoeg voor.’ Ik denk dat het u volledig ontbreekt aan enige visie op dit onderwerp: de confrontatie van de westerse cultuur met de islam. (Antwoord c.) En intussen zat ik met uw landsadvocaat in de rechtszaal, verwikkeld in een politiek proces dat de trekken vertoonde van een soapopera.

U weet inmiddels dat ik de schrijver ben van uw ‘geheime rede’. Een persbericht van uw Rijksvoorlichtingsdienst stelde, voorafgaand aan het kort geding, dat ‘het getuigt van groot gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef en journalistiek fatsoen om de

minister-president – juist over een onderwerp als dit – opvattingen toe te schrijven die in het geheel niet de zijne zijn’.

Ben ik onverantwoordelijk geweest? Ik heb het geschreven als een pastiche, een literaire vorm waarbij je in de huid van een ander kruipt en zijn stijl imiteert. Van Dale omschrijft de pastiche als ‘een werkstuk in nabootsende stijl (met satirische of kritische bedoelingen)’. Daarbij is het de kunst dat het ‘net echt’ is. Dat men denkt: ik hoor het hem zeggen. Dat is het spel. En dat hebben we anderhalve dag gespeeld – tegen uw juridische *overkill* in. Tijdens het kort geding hebben we verklaard dat het een pastiche was.

De landsadvocaat zei ter zitting: ‘Wellicht zullen sommige lezers vermoeden dat de tekst niet kán kloppen, maar de meesten zullen de tekst voor waarachtig houden.’

De rechter oordeelde dat ‘het artikel overduidelijk een verzinsel is dat op karikaturale wijze (het gebrek aan) polemieek omtrent het christendom en de islam aan de orde stelt en uitlokt. Er is dus geen sprake van een onjuiste of valse weergave van feiten, zoals de Staat meent. [...] Voor zover het hier een kritische bejegening van de heer Balkenende betreft, geldt dat hij zich dit als minister-president en leider van het CDA zal moeten laten welgevalen’.

Geachte heer Balkenende, laten we, nu de rechtszaak voorbij is, het publieke debat weer aangaan. De Rijksvoorlichtingsdienst stelde dat aan ‘de minister-president opvattingen [waren toegeschreven] die in het geheel niet de zijne zijn’. Ik ben eigenlijk wel benieuwd hoe dat zit. In die ‘geheime rede’ staat: ‘We moeten trots zijn op ons christendom.’ Is dat in het geheel niet uw opvatting? Er staat: ‘Laten wij de dialoog aangaan [met de islam], maar dan ook een echte dialoog. Het is tijd voor heel gewone vragen aan heel gewone moslims.’ Er staat dat het CDA afwezig is geweest in het debat over de islam en nu binnen een maand moet komen met ‘een samenhangende visie op de islam [...]’. Want daaraan heeft het ontbroken en daarom was het mogelijk dat Wilders ons gijzelde: wij hadden geen visie op de islam’. U gaat me nu toch niet vertellen dat u wél een visie op de islam had – anders dan wat nieuwe ramen en deuren inzetten, samen met Ella? Als dat wel zo is, dan hebt u dat aardig weten te verbergen.

Mijn vraag aan u is: waarom vindt u het zo lastig om over de islam te praten? Waarom kunnen we niet komen tot een normalisering van het debat? Waarom reageert u zo krampachtig? Waarom

dramatiseert u de hele boel? Waarom heeft Wilders het debat maandenlang beheerst? Waarom zegt u niets?

Frits Bolkestein sprak al in 1990 over de islam, maar het CDA – en ook andere partijen – gaf niet thuis. De christelijke Syrische filosoof Antoun Maqdesi – ik heb hem eerder genoemd – stelde dat de islam het probleem is. “Wij hebben schrijvers en dichters van wereldklasse. Maar noemt u mij een Arabische filosoof? Inderdaad, die is er niet. Omdat men hier niet abstract kan denken. Ik heb jaren filosofie gegeven aan de Universiteit van Damascus. Om wanhopig van te worden. Uit hun hoofd leren gaat prima, maar kritisch denken kunnen ze niet. En dat komt door de islam. Niemand durft dit hardop te zeggen, maar het probleem in de wereld op dit moment is de islam. Niet Bin Laden, maar de islam” (*NRC Handelsblad*, 29 december 2001).

Geachte heer Balkenende, we hebben u deze week nog gevraagd of u wilde uiteenzetten waarom de opvattingen in de ‘geheime rede’ in het geheel niet de uwe waren. Uw antwoord was dat u alles al in het Kamerdebat over *Fitna* had gezegd en dat u daar niets aan had toe te voegen.

Als u niets te zeggen hebt, geef ik het laatste woord aan koning Amanoellah (1892-1960). Na de Eerste Wereldoorlog heeft hij geprobeerd Afghanistan te moderniseren. Hij was een voorstander van vrouwenemancipatie, waarbij zijn vrouw Soeraya een belangrijke rol speelde. Hij vond dat meisjes onderwijs moesten krijgen en hij schafte de wetten af die het dragen van een boerka verplicht stelden. Polygamie maakte hij strafbaar.

Kinderhuwelijken werden verboden. In 1923 bezorgde hij Afghanistan zijn eerste grondwet. Het was een vooruitstrevend document, dat gelijkheid van alle Afghanen ongeacht religie, etniciteit of stam invoerde. Hij bracht het land welvaart door het aanleggen en verbeteren van handelsroutes. Maar de radicale hervormingen werden door de bevolking niet altijd in dank aanvaard, vooral niet toen iedereen in Kaboel verplicht werd westerse kleding te dragen. Toen ging het volk twifelen aan de trouw van de koning aan de islam. Na een opstand deed hij in 1929 afstand van de troon. Hij leefde daarna in ballingschap in Rome, waar hij een veelbesproken societyfiguur werd. De uitdrukking *ammehoela*, de verbastering van zijn naam, ging gepaard met een bilklap, om aan te geven dat de koning door zijn volk het land was uitgeschopt. Dat nooit!

Misschien, meneer Balkenende, kunt u het verhaal van de koning vertellen aan onze soldaten in Tarin Kowt, als u daar weer eens

komt. Maar ik moet u nog één ding zeggen: ik laat mij niet de mond snoeren. *Ammehoela*. Nooit van mijn leven!